

залежить використання її з метою креативного розвитку особистості дитини.

Проведене нами експериментальне дослідження дає можливість стверджувати, що використання саме творчих ігор є ефективним засобом у підвищенні рівня креативного розвитку дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Бган Т. Розвиток логічного мислення як умова успішного навчання учнів школи / Т. Бган, Н. Клочко // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. 2013. Вип. 39(3). С. 15–19.
2. Бурова А. Гра – ефективний засіб виховання самостійності дітей дошкільного віку. Вихователь – методист дошкільного закладу. Тернопіль, 2010. № 5. С. 17 – 27.
3. Бурова А. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Вихователь – методист дошкільного закладу. Тернопіль: Мандрівець, 2010. №6. С. 22 - 27.
4. Гнізділова О. Формування креативності дошкільників засобом сучасних ігрових та мистецьких матеріалів із magic-effect. Полтава, 2021, Вип. 78. С. 5-10.
5. Крамаренко В. Характеристика мистецько-діяльнісного критерія сформованості креативності дитини дошкільного віку засобами сучасного мистецько-ігрового матеріалу. Полтава, 2021, Вип. 78. С. 38-42.
6. Кульчицька О. Діагностика рівня розвитку творчих здібностей / О. Кульчицька, Л. Чорна // Обдарована дитина. 2003. № 4. С. 13-28.
7. Павленко В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. Креативна педагогіка. 2016. Вип. 11. С. 120–131.
8. Пасічніченко А. Формування креативності у дітей дошкільного віку. Педагогічні науки: збірник наукових праць. Полтава, 2021, Вип. 78. С. 17 - 21.

УДК 373.2.015.31:792

Ларіна І. О.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Давидова М. О.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

ТЕАТРАЛЬНО-ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ

ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

В статті розглянуто сутність естетичного виховання старших дошкільників та ефективність використання театральної діяльності у цьому процесі.

Накреслено шляхи підготовки майбутніх вихователів щодо формування у них професійної компетентності з естетичного розвитку дітей дошкільного віку засобами театральної діяльності.

Ключові слова: *естетичне виховання, естетичний розвиток, розвиток почуттів, емоційна сфера, театральна діяльність, взаємодія мистецтв.*

Постановка проблеми. Основною метою освіти у ХХІ столітті є сприймання дитини як найвищої цінності суспільства, формування

індивідуальної своєрідності особистості вже на перших етапах її становлення. Особливе значення у цьому сенсі має саме дошкільний вік, коли закладається фундамент підготовки до життя, забезпечується інтелектуальне, духовне і фізичне становлення особистості. На думку дослідників: «Цей період є початком розвитку довільних процесів, виховання духовно-моральних і вольових якостей, соціалізації та ідентифікації, формування «Я-концепції», адекватної самооцінки, оптимістичного сприйняття» [2, с. 24].

Невід'ємним складником виховної системи дошкільної освіти є естетичне виховання. Воно реалізується в єдності із розумовим, моральним, фізичним і трудовим вихованням старших дошкільників і є необхідним чинником усебічного розвитку особистості, облагороджування людини.

Теорія і практика виховання в закладах дошкільної освіти показала, що естетичне виховання володіє нічим не замінним впливом на загальний розвиток дитини: розвивається емоційна сфера, розширюється мислення, дитина стає чутливою до краси в мистецтві і в житті. Розвитку у дітей почуттів, емоцій і вражень, мислення, уваги, пам'яті, а також умінь і навичок сприяє театралізована діяльність як один з найефективніших засобів соціалізації дошкільника. «Занурення» в театральну діяльність у дитячому садку стимулює розвиток дошкільника, формує його пізнавальні і творчі здібності, що є чинником його майбутньої успішності навчання в школі. Найкоротшим шляхом емоційного розкріпачення дитини, зняття скутості, навчання чуттєвості і художній уяві вважається театральньо-ігрова діяльність.

Тому проблема підготовки майбутніх вихователів до естетичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами театральньо-ігрової діяльності є дуже актуальною. Сучасним педагогам необхідно творчо осмислити новий зміст навчально-виховного матеріалу, знайти більш ефективні шляхи залучення дошкільників до театральної діяльності.

Аналіз актуальних досліджень.

У сучасній педагогічній літературі роль мистецтва, естетичних цінностей в розвитку особистості висвітлюють у своїх працях Л. Ахметова, Г. Беденко, Л. Гаврильченко, Г. Добровольська, Є. Іванченко, М. Кисельова, М. Костевич, Л. Лебедева, І. Марченко, О. Медведева, З. Рібакова, Н. Сергєєва та інші.

Ефективність засобів театральньо-мовленнєвої та мовленнєво-ігрової діяльності в процесі творчого розвитку дітей дошкільного розвитку досліджували Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Луцан та ін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що проблемам формування готовності майбутніх вихователів до

професійної діяльності присвячені праці А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Галаманджук, Е. Карпової, І. Княжевої, Н. Левинець, В. Нестеренко та ін. Питання розвитку творчої активності фахівців дошкільної освіти вивчали Л. Гаврилюк, В. Лісовська, О. Листопад, І. Онищук, Г. Тимофеева, Л. Павлова та ін.

Попри те, що у перелічених вище роботах вивчалися різні аспекти естетичного розвитку дошкільників, в масовій педагогічній свідомості проблема підготовки майбутніх вихователів до естетичного розвитку старших дошкільників засобами театральної-ігрової діяльності ще не посіла гідного місця.

Виклад основного матеріалу.

Естетичний розвиток дошкільників – одне з головних завдань навчально-виховного процесу закладів дошкільної освіти. Воно безпосередньо спрямовано на формування у підростаючого покоління здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини.

На сучасному етапі питанням естетичного розвитку дошкільників присвячено чимало наукових статей. Так, наприклад, В. Кузьменко досліджує проблему естетичної обдарованості дітей, Т. Костенко розкриває питання розвитку естетичної компетентності дошкільників в спеціальній освіті, І. Островерха розглядає ляльковий театр як засіб естетичного виховання дошкільників, О. Олійник аналізує проблему організації театральної-ігрової діяльності в умовах дошкільного закладу.

Зазначимо, що естетичне виховання розглядається вченими як процес цілеспрямованого формування якостей всебічно розвиненої особистості, що дає можливість їй сприймати природні та соціальні реалії, діяти і творити відповідно до загальнолюдських ідеалів гармонії та краси.

Доведено, що процес естетичного розвитку дітей складається з розвитку естетичного сприйняття, естетичних почуттів і уявлень дошкільників, розвитку творчих здібностей, формування першооснов естетичного смаку.

Відомо, що особливістю естетичного сприйняття є чуттєва форма речей, їх форма, колір і звук. «Сприйняття стає естетичним тільки тоді, коли воно емоційне забарвлено, пов'язане з певним ставленням до нього» [4, с. 28]

В сучасних дослідженнях з питань організації дошкільної освіти підкреслюється важливість формування у дітей поряд з іншими естетична компетентність, яка розглядається як здатність до самоаналізу, саморозвитку і естетичного самовираження; міжособистісних відносин у різних ситуаціях спілкування; емоцій і почуттів через палітру міміки, інтонації та жестів; пластики тіла через

пантоміму; музичного та художнього смаку через індивідуальні творчі досягнення. Таке тлумачення естетичної компетентності дошкільників може бути застосовано до всіх дітей дошкільного віку без винятку.

Дослідники виділяють три підходи розвитку естетичної компетентності старших дошкільників: поліхудожній; полікультурний; партисипативний.

Поліхудожній підхід, на думку дослідників (В. Базарний, Л. Машар, Б. Юсов та ін.), забезпечує формування цілісності мислення дітей старшого дошкільного віку, погляду на навколишній світ і мистецтво в їх єдності.

К. Грант, О. Гукаленко, Н. Кузьміна, І. Макуріна, Л. Супрунова, П. Янг та інші вважають, що полікультурний підхід до естетичного розвитку дошкільників долучає їх до світової культури, сприяє створенню полікультурного середовища дитини, де вона засвоює культурні традиції свого та інших народів [3, с. 6].

Методико-технологічний рівень становлення естетичної компетентності розкриває партисипативний підхід (О. Афанасьєва, Е. Грош, І. Касьянова, Е. Нікітіна та інші), який передбачає суб'єкт-суб'єктні взаємовідношення педагога і дітей, створення комфортної атмосфери естетичного розвитку.

Представники різних наук (педагогічних, психологічних, мистецтвознавчих), а також педагоги-практики вже з минулого століття звернули увагу на вплив «дорослого» мистецтва на дітей. Було доведено, що діти дошкільного віку мають великі потенційні можливості для сприйняття, розуміння і емоційної чуйності до творів мистецтва (Н. Ветлугіна, Л. Виготський, А. Запорожець та ін.).

Одне з найдоступніших для дітей видів мистецтва – театральне. Дослідниками доведено, що театральне мистецтво, будучи важливим чинником художнього розвитку, впливає на емоційну сферу дитини, виконуючи при цьому комунікативну, регулятивну, катарсичну функції. Театралізована діяльність є невичерпаним джерелом розвитку почуттів, переживань і емоційних відкриттів дитини, долучає її до духовного багатства людства. Твори мистецтва змушують хвилюватись, співпереживати персонажам і подіям, тому театралізована діяльність є найважливішим засобом естетичного розвитку дітей дошкільного віку.

За О. Ворожейкіною, принципами організації театральної діяльності є: змістовність занять, різноманітність тематики та методів роботи; щоденне включення театральних ігор у всі форми організації педагогічного процесу; максимальна активність дітей на всіх етапах підготовки і проведення ігор; співпраця дітей один з одним і дорослими; підготовленість і зацікавленість вихователів; добирання

ігор і вправ із оптимальним сполученням руху, мовлення, міміки, пантоміми в різних варіаціях, імпровізації [8, с. 10].

Театралізована діяльність, зокрема, театральна-ігрова, в організації життєдіяльності дітей дошкільного віку допомагає дітям не лише здобувати основи театральної освіти, реалізовувати завдання, але й, на думку Л. Макаренко, навчатися у школі емоційної культури та людського спілкування, оскільки основними ознаками театралізованої діяльності є «імпровізаційність, спонтанність, безпосередність, здатність дарувати дитині емоційне задоволення та нові позитивні враження» [5, с. 6].

Інтерес до зібрання театралізованих ігор, їх аналізу і класифікації виявляли багато науковців минулого і сучасності (А. Богуш, Н. Вододлага, Н. Гавриш, О. Ворожейкіна, О. Дроб'язко, Н. Карпинська, О. Липина, Л. Ратушна, В. Резванова, Н. Сиротич та ін.).

Проблемою впровадження технологій театралізованої гри в освітній процес закладів дошкільної освіти займалися Л. Артемова, А. Богуш, Н. Вододлага, Н. Гавриш, Л. Єніна, Н. Кудикіна, Л. Макаренко, М. Шуть та ін.

За М. Шутем, у власних іграх діти часто розігрують імпровізовані сюжети за допомогою іграшок чи певних символів, одночасно виконуючи функції і режисера, і виконавця-актора, через що ці ігри й отримали назву режисерських. Відтворення та засвоєння дітьми суспільного досвіду, фіксованого у соціально закріплених способах здійснення предметних дій та норм людського життя, найкраще і природно здійснюється у сюжетно-рольових іграх [9, с. 65].

Не зважаючи на численні дослідження питань організації театральної діяльності дошкільників, аналіз сучасного досвіду закладів дошкільної освіти показав, що у дітей спостерігається недолік спостережливості, творчої спрямованості, невміння зайняти себе у вільний час, недостатньо розвинені пам'ять і увага. Одним з чинників цієї проблеми, на наш погляд, є недостатня підготовленість майбутніх вихователів до організації театральна-ігрової діяльності дітей.

Тому особливо значущим стає підвищення якості професійної підготовки майбутніх вихователів, необхідність оновлення змісту дошкільної освіти. Здобувачам вищої освіти необхідно володіти більш глибокими знаннями і вміннями з організації театральної діяльності дошкільників, засвоїти ефективні сучасні засоби, форми і методи естетичного виховання.

Необхідними умовами вирішення цього завдання є пошук шляхів вдосконалення фахової підготовки майбутніх вихователів, як в теоретичному плані, так і у практичній діяльності. Вважаємо за потрібне введення в навчально-вихований процес ЗВО нових дисциплін за вибором, форм наукової роботи, що стосуються

організації театральної діяльності у ЗДО, включення творчої складової в різні навчальні курси, педагогічну практику здобувачів вищої освіти.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, театральна-ігрова діяльність є ефективним засобом естетичного розвитку старших дошкільників. Накреслені шляхи вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх працівників дошкільної освіти дадуть можливість підняти її на більш високий щабель. Проте результати нашого дослідження не вичерпують всієї повноти проблеми, що розглядається. Подальша її розробка може бути продовжена у напрямку вивчення особливостей підготовки майбутніх вихователів в рамках інтегрованих курсів.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник А. М. Богуш. *Дошкільне виховання*. 2013. № 7. С. 4-23.
2. О.П. Демченко, М.О. Давидова, І.О. Ларіна. Створення ситуації успіху для дітей з проявами обдарованості в умовах театральної діяльності. *Академічні студії. Серія: Педагогіка*: зб. наук. пр. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж», 2021. №3. Ч.2. С.22-30
3. Костенко Т.М. Розвиток естетичної компетентності дошкільників з порушеннями зору (Навчально-методичний посібник). 200 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/77241555.pdf>
4. Кузьменко В. У. Теоретичні засади діагностики естетичної обдарованості дітей дошкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості дітей дошкільного віку*. №7/14. 2013. 28-30 с.
5. Макаренко Л. В. Театр і театралізована діяльність у сучасному дошкільному закладі освіти : монографія. Донецьк : ЛАНДОН – XXI, 2011. 211 с.
6. Островерха І. А. Ляльковий театр як дієвий засіб естетичного розвитку старших дошкільників. *Дошкільна педагогіка*. Вип. 14. Т. 2, 2019. С. 183-182.
7. Театралізована діяльність як ефективний засіб творчого розвитку дітей дошкільного віку. / За редакцією Олійник О. М. Кам'янець-Подільський : «Золота рибка», 2013. 114 с.
8. Театр у ДНЗ / уклад. О. М. Ворожейкіна. Х. : Вид. група «Основа», 2013. 191 с.
9. Шуть М. М. Організація дитячих свят. К. : Шк. світ, 2010. 128 с.